

Documente inedite: Serviciul Secret din România 1859-1875

dr. Sorin APARASCHIVEI
sorinaparaschivei@yahoo.com

Abstract

Although mentioned since the early years of Alexandru Ioan Cuza's reign, the Internal Affairs Bureau's intelligence service has almost remained obscure to the Romanian historians. The few facts known about this issue occur around the year 1862, when Cuza, while visiting Bucharest's police prefecture, recommended to the prefect to take all the necessary steps to guarantee the efficiency of the „renseignement chancery”.

Afterwards, with the lack of certain documents, historians and specialists had tried to reimagine the starts of these intelligence structures by using the hypothesis that the Internal Affairs Bureau (assigned with the defense and maintainment of public order) undertook intelligence activity through specialized personal and utilised secret funds for gathering intelligence and remunerating its own agents.

Following this lead, with the help of valuable documents from the Romanian's National Archives, the goal of this paper is to shed light upon this historical issue and to prove the fact the Internal Affairs Bureau's intelligence service was brought into existence since 1860 under the name of The Secret Service, that was provided since the start with a national coverage.

From this point of view, The Internal Affairs Bureau's Intelligence Service can be considered to be the modern Romanian's first intelligence service.

Keywords: Serviciul Secret, Poliția Secretă, Prefectura Poliției Capitalei, Ministerul de Interne, prefect, informații, intelligence, Alexandru Ioan Cuza, Mihail Marghiloman.

Introducere

Deși amintit încă din primii ani ai domniei lui Alexandru Ioan Cuza, serviciul de informații al Ministerului de Interne a rămas aproape necunoscut cercetării istoricilor din România. Puținele lucruri care se cunosc despre aceasta au ca punct de plecare anul 1862, când, cu prilejul unei vizite la Prefectura Poliției Capitalei, Cuza a recomandat prefectului poliției, colonelul Nicolae Bibescu, să ia toate măsurile pentru buna funcționare a „cancelariei de renseignement”¹.

Apoi, în lipsa unei baze documentare, istoricii și specialiștii au încercat să reconstituie începuturile acestei structuri informative plecând de la ipoteza că Ministerul de Interne, îndrituit în stat cu apărarea și menținerea ordinii publice, a desfășurat activitate informativă prin personal specializat, având la dispoziție fonduri secrete pe care le utiliza pentru procurarea de informații și retribuirea propriilor agenți².

În rândurile următoare, cu ajutorul documentelor identificate de-a lungul unor cercetări amănunțite la Arhivele Naționale ale României, propun să înlătur această lacună a istoriografiei noastre și să demonstrez faptul că serviciul de informații al Ministerului de Interne a luat ființă încă din primele zile ale anului 1860, sub denumirea de *Serviciul Secret* (sau *Poliția Secretă*), având de la început o organizare națională. Din acest punct de vedere, *Serviciul Secret* al Ministerului de Interne poate fi considerat *primul serviciu de informații al României moderne*.

Am optat pentru prezentarea cât mai detaliată a documentelor descoperite tocmai pentru a sublinia ineditul acestora și a marca continuitatea *Serviciului Secret* în toată perioada anilor 1859 - 1875.

De menționat că istoriografia din țara noastră lasă să se înțeleagă că situația apariției primelor structuri informative pare a fi mai limpede la Ministerul de Război, în sensul că *Înaltul Ordin de Zi*, nr. 83, din 12/24

¹ Horia BRESTOIU, Vasile BOBOCESCU, *Aspecte ale activității de informații și contrainformații puse în slujba luptei seculare a poporului român pentru apărarea libertății, formarea statului național și cucerirea independenței de stat depline*, Ministerul de Interne, Serviciul Editorial, Presă și Propagandă în Rândul Populației, București, 1977, pp. 69-82.

² Vezi și: Horia BRESTOIU, Vasile BOBOCESCU, *op. cit.*; Cristian Troncotă, *România și Frontul Secret, 1859-1945*, Editura ELION, București, 2008, pp. 20-26, sau Tiberiu TÂNASE, *Serviciile de informații în timpul lui Alexandru Ioan Cuza*, în revista „Intelligence”, nr. 24, martie-mai 2013, p. 75.

noiembrie 1859, este luat ca moment de referință pentru constituirea primei structuri informative militare - *Secția a II-a a Corpului Marelui Stat Major General al Armatei*. Apoi, la 14 decembrie 1859, prin Ordinul nr. 123, Statul Major a fost organizat în patru secții, la Secția a 2-a fiind numiți, printre alții, Gh. Slăniceanu și Șt. Fălcoianu, ce aveau ca atribuții: „Tot ce privește la operațiile tactice și strategice, precum recunoașteri și itinerare militare, combinarea și conducerea coloanelor de deosebite arme, combinarea și dirijarea manevrelor, alegerea pozițiilor militare, așezarea, construirea și întărirea taberelor în conformitate cu starea trupelor și patrula tărâmului”³. Astăzi, această structură a armatei este considerată a fi pionierul structurilor informative din țara noastră, deși nu există nici un document din perioadă care să ateste acest lucru în mod explicit, în afara celor deja menționate.

1. Înființarea

În cercetarea efectuată la Arhivele Naționale ale României, cele mai vechi documente care atestă existența *Serviciului Secret* al Ministerului de Interne provin din luna ianuarie 1860. Însă, având în vedere algoritmul decizional din timpul lui Alexandru Ioan Cuza, pot susține că acest Serviciu a fost înființat încă din noiembrie-decembrie 1859.

Momentan, *certificatul de naștere al acestei prime structuri informative din România modernă* considerăm a fi *Procesul-verbal* din 14 ianuarie 1860, emis de Ministerul de Interne, în care se menționează că s-a decis acordarea de fonduri pentru angajarea unor *agenți secreți* necesari Poliției Secrete, „întru întrebuințarea iscodirii făcătorilor de rele”, plătiți din fondul orășenesc cu câte două sute de lei pe lună, așa cum *Consiliul a hotărât* în data de 2 ianuarie 1860. Datorită valorii inestimabile pentru istoria serviciilor secrete din România, prezentăm mai jos conținutul integral al documentului, astfel:

„Ca urmare a adresei Domnului Prefect al Poliției, no. 130, prin care declară necesitatea de doi agenți secreți ai prefecturii întru întrebuințarea iscodirii făcătorilor de rele, ce de la un timp încoace bânuie bunurile concetățenilor noștri și la [...] călcării tâlhărești.

Având în vedere subscrișii, călcările urmate și cazurile suferite de Dl. Mitran Angelescu, concetățeanul nostru, spargerile pe la mai multe prăvălii, cai furați și altele.

³ Arhivele Naționale ale României (ANR), inventar 2235, Ministerul de Război, 1833-1938, Cordonul Munților, Dosar 138, f. 176, *Ordin de zi către toată Puterea Armatei a României din Principatele-Unite*, no. 123, anul 1859, 14 decembrie; Dosar 368 [425].

Având în vedere că după toate măsurile luate de dl. Administrator și dl. Prefectul al Poliției nu s-au putut prinde nici unul din acei făcători de rele, afară de vreo câțiva bănuți, dar fără să se poată proba încă fapta lor, după [...] arătare făcută de dl. Prefectul al Poliției.

Având în vedere, iarăși, că răul să urmează încă prin oraș, încât a ajuns a fi o îngrijire generală a domnilor orășani închizându-și porțile cu lacăte, necutezând noaptea a-și lăsa casele și câte altele.

Considerând că dl. Prefectul al Poliției în urma înțelegerii și chibzuirilor făcute confidențialu cu subscrișii ca cum s-ar putea întâmpina mai nimeritu răul acesta, s-au chibzuitu și modul acesta de înființare a doi agenți secreți, pe care bază dl. Prefectul zice că s-ar și găsitu, considerându, iarăși, că înființarea de 90 paznici de noapte să mai poate amâna până la a lor găsi și așezare la postul lor.

Spre întâmpinarea răului și în considerația celor de mai sus zise, Consiliul încuviințează, provizoriu, înființarea acestor doi agenți secreți cu leafă de lei două sute pe lună, precum zice dl. Prefectul prin citata adresă că i-au tocmitu cu plată din fondul contribuției orășenilor, hotărâtă prin *Ziarul* de la două genarie corentu, și care este înaintatu la aprobația Domnului Ministru pentru care, pe de o parte, pentru urgență, se va și răspunde Domnului Prefecul al Poliției a-i așeza îndată în formațiunea lor, socotindu-să de astăzi plata lefilor, cu adăugire că Domnul Prefectul cu acestu mijlocu și cele ce mai posedă să facă toate iscodirile sale a se prinde acești bandiți și a se da în mâinile dreptății, cu care pe lângă recunoștința ce va trage din partea orășanilor pentru scăparea neliniștii în care se află astăzi în partea Consiliului, va stăruî subscrișii a recomanda la aprecierea Domnului Ministru Internu activitatea oricăruia supus al său care va putea dovedi sau prinde pe oamenii răi, sau în parte, și mai cu deosebire pe Dl. Prefectul al Poliției pentru scăparea orașului de neliniștea în care se află, iar pă de altă parte se va supune acestu proces verbal la aprobația Ministrului de Interne. (iscăliți) Membri: [urmează două semnături indescifrabile – *D. Kosti... și Ioan Stoian?*]⁴.

Așadar, reținem că la 2 ianuarie 1860 autoritățile statului român au alocat sumele necesare recrutării și angajării unor agenți secreți (câte doi de fiecare prefectură) pentru Serviciul Secret. De asemenea, observăm că, anterior, Consiliul hotărâse angajarea a 90 de paznici de noapte, varianta ce a fost amânata însă, semn că autoritățile conștientizau importanța pe care o avea o structură profesionistă de informații.

⁴ ANR, Inventar 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, 1859-1867, Dosarul 160/1860, *Poliția Secretă, anul 1860*, fila 4 (chirilică), documentul face trimitere la Adresa nr. 130, emisă de Prefectul Poliției Capitalei [Dimitrie Kretzulescu, n.n.] [938].

După data de 14 ianuarie 1860, documentele referitoare la *Poliția Secretă* se înmulțesc. La București încep să sosească primele rapoarte ale prefectilor în care apar diverse informații privind fondurile și numărul agenților secreți alocați organizației, activitatea de coordonare a departamentelor teritoriale cu Capitala, diverse probleme organizatorice, toate confirmând că Poliția Secretă s-a dorit a fi încă de la înființare o instituție cu ramificații în toată țara.

137

Aceasta dară, subscrisul, comunicând Domniei Voastre, vă rog cu tot respectul Domnule Ministru să binevoiți a pune la cale de cuviință pentru destinarea unui asemenea fond, anunțându-mă și pe mine cu răspunsu”⁵.

La 19 ianuarie 1860, la București, sosește răspunsul prefecturii județului Prahova, raportul cu nr. 669, în care prefectul D. Grecianu informa și solicita următoarele: „Domnule Ministru, Cu adresa Municipality locale no. 94, primindu-se o copie după adresa ce i s-a îndreptat de Domnul Polițaiu al acestui oraș, cum și procesul verbal ce s-a încheiat de Municipalitate prin care se încuviințează cererea domnului Polițaiu de a se înființa, provizoriu, doi agenți secreți cu leafă de câte lei 200 pe lună, cu care să se poată face iscodirile cuvenite pentru descoperirea săvârșitorilor furtișagurilor ce adesea bântuie pe orașeni. Subsemnatul, cu onoare, vă recomandă domnule Ministru prezisele două alături asemenea în copie. Cu rugăciune (...) binevoiți a da cuvenita aprobare”⁶.

La 26 ianuarie 1860, prin adresa nr. 770, ministrul de interne, dl. Anghelescu, a răspuns solicitării prefectului județului Prahova și a aprobat înființarea „direcției județene Prahova” a Poliției Secrete: „În temeiul jurnalului municipalității acelui oraș, comunicat pe lângă raportul cu no. 669, subsemnatul încuviințează înființarea acelor doi agenți secreți cu leafa de 200 lei pe lună, ca o măsură provisorie”⁷.

În aceeași zi, 26 ianuarie 1860, prin adresa nr. 772, un răspuns oarecum similar este comunicat și prefectului *districtului* Dolj: „Se răspunde la raportul cu nr. 837, ce propune pentru fondul secret destinat Poliției orașului, l-a sancționat în bugetul anului cuvenit, dar înainte de a fi primit de viitoarea Cameră nu se poate da această dezlegare”⁸.

Acestea sunt documentele identificate la Arhivele Naționale ale României și care reprezintă „certificatul de naștere” al primei structuri informative instituționalizate din România modernă.

⁵ ANR, inv. 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Dosarul 160/1860, *Poliția Secretă, anul 1860*, fila 1, Semnează: *Administratorul Districtului Dolj* [indescifrabil] și *locotenentul: Drăguicescu* [?] [935].

⁶ Idem, *Administratorul Districtului Prahova, D. Grecianu* [?]; *secretar: Is. Negulescu. Onor Domnului Ministru Secretar de Statu la Departamentul Interioru, 19 ianuarie 1860*, fila 3 [937].

⁷ ANR, inv. 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Dosarul 160/1860, *Poliția Secretă, anul 1860*, fila 6 [941].

⁸ *Ibidem*, fila 2 [936].

2. Conducerea

În cercetarea efectuată la Arhivele Naționale ale României nu s-a putut identifica un document care să prezinte, într-un mod explicit, conducerea sau organigrama Serviciului Secret al Ministerului de Interne. Din acest motiv, am căutat să rezolvăm această problemă printr-o analiză efectuată asupra conținutului documentelor deja identificate, având ca puncte de plecare: antetul, expeditorul, destinatarul, cine a ordonat, cine a executat etc.

Astfel, putem stabili că Serviciul Secret (sau Poliția Secretă) a funcționat în cadrul Ministerului de Interne, în subordinea directă a ministrului de interne, care coordona activitatea prefectului Poliției Capitalei și a prefectilor de județ. Prefecții se ocupau de întreaga activitate informativă din districtele aflate în subordine și răspundeau în fața ministrului pentru orice problemă legată de Serviciul Secret. Ministrul, la rândul său, îl informa direct pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza. Schema de funcționare a serviciului era următoarea: domnitorul - ministrul de interne - prefectul Capitalei / prefecții de județ - subprefectul - polițaiul orașului - agenți secreți (comisari).

Pe timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, prefecți ai Poliției Capitalei, deci și șefi ai Serviciului Secret din București, au fost următoarele persoane: Dimitrie Kretzulescu (4 septembrie 1859 - 12 aprilie 1860), Mihail (Mișu) Marghiloman (13 aprilie 1860 - 9 iulie 1861), Nicolae Haralambie (10 iulie - 21 iulie 1861), Emanoil C. Boteanu (22 iulie 1861 - 1 februarie 1862), Alexandru Emanoil Florescu (2 februarie - 24 martie 1862), Nicolae Șt. Bibescu (25 martie - 11 iulie 1862), Radu Rosetti (25 iulie 1862 - 11 iulie 1863), Mișu Marghiloman (12 iulie 1863 - 30 august 1865)⁹, Alexandru Beldiman (31 august 1865 - 15 iulie 1866)¹⁰.

Tot la modul de organizare și funcționare al Serviciului Secret, interesant este și *Jurnalul* Consiliului de Miniștri privitor la reorganizarea și unificarea Ministerului de Interne, din 13 iulie anul 1862, dar și *Decretul* lui Alexandru Ioan Cuza, din 21 iulie 1862, privind numirile de personal la Ministerul de Interne după reorganizare¹¹. *Jurnalul* oficializează desființarea

⁹ Referitor la relația dintre Serviciul Secret și Direcția Telegrafelor și Poștelor, ambele fiind în subordinea Ministerului de Interne, de interes este și amicitia dintre Mișu Marghiloman și Cezar Librecht, aceștia sfătuindu-se adeseori (n.n.).

¹⁰ Florin N. ȘINCA, *Din Istoria Poliției Române*, Vol. I, Tipografia RCR Print, București, 2006, p. 241.

¹¹ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul I, anul 1862, Dosar, nr. 622, relativ la organizarea ministerului, filele 9-11 [0301].

„Directoratului Ministerului din Întru din Jassy, începând cu data de 31 iulie curent (...). Cancelariile Ministerului din Întru contopindu-se cu desăvârșire în modul următor: I. Secția Administrativă; II. Secția Administrației rurale și comunale; III. Secția Administrației Municipale; IV. Secția Siguranței Publice; V. Secția Împlinitoare și Conțințioasă; VI. Oficiul Statistic”¹².

Apoi, prin *Decretul* din 21 iulie 1862, a fost completată schema de organizare a Ministerului de Interne, ocazie cu care aflăm numele și atribuțiile celor care aveau legătură cu activitatea Serviciului Secret: La Secția I-a Administrativă, care se ocupa și de problemele administrative ale Serviciului Secret, a fost numit Barbu B. Gănescu, ajutat de Ioan Anghelescu numit șef la Biroului I, ultimul având ca atribuții: „Numirea în funcții. Pregătirea proiectelor de legi. Decisiuni Ministeriale. Ordonanțe. Instrucții și măsuri administrative. Abaterile funcționarilor și darea celor culpabili în judecată. Regularea cancelariilor administrative. Sigiliurile. Cumpărătorile, închisorile și reparațiile localurilor ocupate de Prefecturi și Sub-prefecturi”¹³.

La Secția a IV-a Siguranța Publică, Cuza I-a numit șef pe Ioan Balianu, în subordinea căruia se aflau Ioan Calognomu, șef la Biroului I, și Iancu Ciucă, șef la Biroul II. Atribuțiile Biroului I erau următoarele: „Recrutarea Poliției granițelor Țerii. Poliția Stârpirea fiarelor sălbatice. Lăcustele. Prinderea desertorilor. Intrarea armelor în Țeră. Ofense către armată. Lotăriile (...) poștale. Misiuni contra incendiilor. Regularea călcărilor de moșie pentru partea de dincoace de Milcov”, în timp ce atribuțiile Biroului II, Siguranța Publică, erau: „Vagabonzii. Pașapoartele. Biletele de drum. Regularea Stabilimentelor publice. Străjuirea de noapte. Fugarii. Construirea încăperilor ostășești. Monede false. Confecția condicelor pentru autoritățile administrative. Pompieri. Regularea călcărilor de moși pentru partea de dincolo de Milcov”¹⁴.

În *Decretul* de reorganizare al Ministrului de Interne, din 21 iulie 1862, există și următoarea precizare: „La casuri extraordinare, Directorii prin referat cer decisiunea ministrului care o dă chiar pe acel referat ce stă la Direcție”¹⁵. Reținem acest aspect, deoarece multe din documentele citate în cercetarea de față poartă direct pe ele rezoluțiile ministrului.

¹² *Ibidem*, fila 4 [0297].

¹³ *Ibidem*, Biroul I, Secția IV, anul 1862, *Dosar*, nr. 621, *relativ la corespondența întreținută cu ocazia noii organizări Ministeriale*, „Ministerul din Întru, Secția I-a, anul 1862, Iulie 23, No. 5930, București”, fila 1 [0280].

¹⁴ *Ibidem*, fila 1 [0280].

¹⁵ *Ibidem*, fila 2, semnează *Ministru din Întru, Nicolae Crețulescu*, și pentru întocmai copie, *Șeful Biroului Secției I-iu, I. Angelescu*.

3. Fondurile și organizarea

3.1. Organizarea Serviciului Secret în Capitală

Prima situație a fondurilor Poliției Secrete, în afara documentelor deja prezentate, o găsim în raportul nr. 19828, din 14 iunie 1860, emis de Prefectura Poliției Capitalei, în care Mișu Marghiloman a solicitat sporirea „fondului trimestrial necesar Serviciului Poliției Secrete de la 500 # la 1500 # [galbeni, n.n.]”¹⁶.

La această cerere, ministrul a emis adresa nr. 5407, din 22 iunie 1860: „Se răspunde la raportul Dumneavoastră, cu nr. 19828, prin care cereți ca cifra de 500 # pe trimestru pentru fondul Poliției Secrete să se ridice la suma de 1500 #. Vă anunț că se va face de cuviință și se va comunica dumneavoastră osebit”¹⁷.

După această dată, unul dintre cele mai importante documente privind finanțarea Serviciului Secret este cel din 13 septembrie 1860, în care Mișu Marghiloman a raportat ministrului de interne situația pentru intervalul aprilie - septembrie 1860: „Domnule Ministru, subscrisul [...] cont pentru cheltuielile Serviciului Secret, urmate în intervalul de la aprilie până la 1 septembrie, am onoare a-l prezenta Dumneavoastră anexat la acesta. Cifra la care s-a ridicat acele cheltuieli în tot, afară de o parte ce s-a urmat din propriile sume ale subscrisului, fiind de lei 66 010 [lei], din care având primiți lei 28 350 se aleg 37 660 cei ce mai sunt a i se primi (...)”¹⁸.

Existau însă și probleme. De exemplu, la 13 octombrie 1860, Mișu Marghiloman a revenit cu adresa no. 5775, în care s-a plâns ministrului de interne că nu a primit de la finanțe „decât 15 750 lei din suma de lei 37 661 rămași a se mai primi din totalul cheltuielilor Serviciului Secret, urmate până la 7 septembrie curent, și mai rămân de primit 21 911 lei”¹⁹. Câteva zile mai târziu, la 17 octombrie, Ministrul de Interne încearcă să rezolve problema și solicită Ministerului de Finanțe să pună „la dispoziția Domnului Prefect restul de 21 911 lei, în contul țifrei de una sută mii lei, prevăzuți în buget pentru menținerea ordinii publice”²⁰.

¹⁶ ANR, inv. 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Dosarul 160/1860, Poliția Secretă, anul 1860, fila 7 [943].

¹⁷ *Ibidem*, fila 8 [945].

¹⁸ *Ibidem*, filele 9-10 [946-947].

¹⁹ *Ibidem*, fila 11 [950].

²⁰ *Ibidem*, fila 12 [951].

La 16 noiembrie 1860 este eliberat un alt document contabil, raportul nr. 9719, prin care ministrul de interne s-a adresat ministrului de finanțe pentru a „binevoi a face de a libera, cu primirea Domnului Mihail Botea, casierul Prefecturii Poliției Capitalei, suma de lei 10 000 necesară Serviciului Secret din suma prevăzută în bugetul anului curent pentru Siguranța publică”²¹.

Problemele par să fi continuat și la sfârșitul anului 1860, cel puțin așa lasă să se înțeleagă conținutul raportului cu nr. 173, din 30 decembrie 1860, unde Mișu Marghiloman îi prezenta ministrului de interne următoarele: „În urma raportului precedent ce am avut onoare a-l prezenta Domniei Voastre pentru cheltuielile Serviciului Secret din Capitală, urmate în trecutele două luni, septembrie și octombrie, mai urmându-se asemenea cheltuieli în sumă de 2544 parale și în lunile noiembrie și decembrie anul curent. Cu tot respectul, vă rog să binevoiți a ordona liberarea prezisei sume de bani de la onor Ministerul Finanțelor, spre a mea despăgubire (...)” / urmează adnotată rezoluția ministrului: „A se înainta Ministerului Finanțelor”²².

Situația finanțării Serviciului Secret răzbate și din documentele anului 1862. Notăm aici adresa nr. 7, din 27 ianuarie, în care Alexandru Emanoil Florescu, prefectul Poliției Capitalei, a solicitat aprobarea fondului necesar Serviciului Secret pe luna februarie 1862: „Domnule Ministru, Pentru susținerea cheltuielilor privitoare la Serviciul Secret pe viitoarea lună februarie 1862. Vă rog cu respect Domnule Ministru a libera cuvenitul mandat pentru analogia sumei de lei șapte mii cinci sute, No. 7500, Cassierului Prefecturii, Domnului Michael I. Botea, ca să poată primi banii de la Onorabila casă a Tezaurului publicu (...)”²³.

Apoi, solicitări similare și pentru aceeași sumă se întâlnesc și în adresele: Nr. 8, din 25 februarie 1862, emisă pentru luna martie; Nr. 1, din 31 martie 1862, emisă pentru luna aprilie (ca element de noutate această adresă poartă semnătura colonelului Nicolae Șt. Bibescu, noul prefect al Poliției Capitalei²⁴); Nr. 2, din 27 aprilie 1862, emisă pentru luna mai

²¹ *Ibidem*, fila 28 [953].

²² *Ibidem*, fila 38 [961].

²³ ANR, inv. 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul II, anul 1862, Dosar relativ la Fondul Serviciului Secret al Poliției Capitalei; Prefectul, Florescu / lateral dreapta este menționat: „S-a eliberat mandatul nr 71. Conceptu de mandat dat Serv: I (vezi baza no. 2505 din dosar no. 9)”, filele 1-7 [923-931].

²⁴ ANR, inv. 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul II, anul 1862, Dosar relativ la Fondul Serviciului Secret al Poliției Capitalei, fila 4 [927].

(noul casier al Prefecturii fiind acum Alecu Gărdescu²⁵); Nr. 3, din 30 mai 1862, emisă pentru luna iunie; și adresa Nr. 4, din 27 iunie 1862, emisă pentru luna iulie, aceasta din urmă fiind semnată de Radu Rosetti, noul prefect al Poliției Capitalei²⁶.

Pentru anul următor, primul raport referitor la fondurile Serviciului Secret a fost înaintat ministrului de interne de către prefectul Poliției Capitalei, Radu Rosetti, la 2 ianuarie 1863: „Pentru susținerea cheltuielilor privitoare la Serviciul Secret pe curenta lună ianuarie. Vă rog cu respect Domnule Ministru a libera cuvenitul mandat pentru analogia sumei de lei șapte mii cinci sute, No. 7500, în virtutea căreia să pot primi sus ceruta sumă de bani de la Onorabila Casă a tezaurului public (...)”²⁷. Dar cum mandatul întârzie să apară, la 8 ianuarie 1863 prefectul insistă și trimite un alt raport, Nr. 2, cu aceeași solicitare. Rezoluția ministrului: „Se va emite mandat pe sumă de trei mii lei - ghenar 23”²⁸.

Însă situația financiară a serviciului nu era rezolvată nici la 19 ianuarie 1863, moment când prefectul Radu Rosetti a fost nevoit să facă o nouă intervenție la ministrul de interne, prin raportul Nr. 3, atrăgând atenția că „Serviciul Secret suferă la extremități, binevoiți vă rog de luați în considerație rapoartele Nr.1 și 2 și ordonați liberarea cuvenitului mandat pentru curenta lună (...)”²⁹.

Tot despre fondurile Serviciului Secret vorbește și adresa nr. 970, de la începutul lunii martie 1863, în care „Prefectura Capitalei București” solicita ministrului de interne să aprobe ca Ministerul de Finanțe să elibereze „suma destinată de bani de la Onorabila Casă a tezaurului pentru susținerea cheltuielilor privitoare la Serviciul Secret”³⁰. Ministrul de interne nota pe acest document: „S-a emis mandatul nr. 153 din 1863 Martie 20”³¹, iar, la 12 martie 1863, ministrul de finanțe a trimis Prefecturii Poliției Capitalei adresa cu nr. 6645, în care prefectul era anunțat că „s-a eliberat suma de trei mii una sută cinci zeci lei, cu mandatul nr. 1540”³².

²⁵ *Ibidem*, filele 1-7 [923-931].

²⁶ *Ibidem*, filele 1-7 [923-931].

²⁷ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul I (S.IV), anul 1863, Dosar nr. 364, relativ la *Fondul Serviciului Secret al Poliției Capitalei*, fila 1 [0232].

²⁸ *Ibidem*, fila 2 [0233].

²⁹ *Ibidem*, fila 3 [0234].

³⁰ *Ibidem*, fila 5 [0235].

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

Același algoritm privind finanțarea Serviciului Secret se păstrează și în perioada următoare. De exemplu, la 5 februarie 1864, „Biroul I al Prefectului Capitalei” a emis raportul nr. 2 [semn că în ianuarie fusese trimis cel cu nr. 1, n.n.], prin care prefectul Mișu Marghiloman a cerut ministrului de interne „liberarea cuvenitului mandat necesar (...) susținerii cheltuielilor privitoare la Serviciul Secret pe curenta lună februarie”. Documentul are adnotat stânga sus: „se vor libera banii ceruți după exemplul lunii trecute, [semnează Mihail] Kogălniceanu”, iar stânga jos: „S-a liberat mandatul nr. 368 la 8 februarie 1864”³³. Sau rapoartele nr. 4, din 2 martie 1864³⁴, și nr. 6, din mai 1864, ultimul cu adnotarea: „S-au emisu mandatul cu No. 1879, la maiu 6, 1864”³⁵.

3.2. Organizarea în teritoriu a Serviciului Secret

Serviciul Secret s-a dorit a fi o instituție cu ramificații naționale încă de la înființare, așa cum o arată organizarea departamentelor sale din Dolj și Prahova. Alte documente, în acest sens, sunt rapoartele de bilanț de la sfârșitul anului 1860, întocmite de prefectii județelor Dolj, Mehedinți, Vâlcea, Olt, Brăila și Prahova, ca urmare a Ordinului de ministru Nr. 10593:

Județul Dolj. Adresa prefectului cu nr. 30179, din 24 decembrie 1860: „Domnule Ministre, Spre îndeplinirea Ordinului cu nr. 10593, Am onoare a alătura domniei voastre listă lămurită de întrebuințare a creditului de lei zece mii ce mi s-a deschis prin ordinul Domnului Ministru de Financie cu nr. 7152 - pentru Serviciul Secret (...)”³⁶.

Județul Mehedinți. Raportul nr. 16232, întocmit de Prefectura Județului, Secția I, la 24 ianuarie 1860, în care prefectul [Gr. Sîmboteanu] îl informează pe ministrul de interne că „relativ la deslușirile cerute asupra sumelor întrebuințate în Serviciul Secret al acestui județ, din creditul acordat (...), deși prin depeșa Nr. 2601 mi se ordonă că pot să dispui de suma necesară pentru fonduri secrete, mi se dă în dispoziție numai suma de 1000 [lei?] (...)”³⁷.

³³ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul I, anul 1864, Dosar nr. 69, *relativ la liniștea publică și poliția secretă*, fila 16 [0308].

³⁴ *Ibidem*, fila 27 [0309].

³⁵ *Ibidem*, fila 69 [0310].

³⁶ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Secția I, Masa I, anul 1860, Dosar nr. 14, fila 219 [0267].

³⁷ *Ibidem*, fila 224 [0268].

Apoi, prefectul se plânge ministrului că nici pentru sumele promise nu i s-au acordat autorizațiile necesare, motiv pentru care a fost nevoit să cheltuiască din fondurile sale particulare „suma de 200# [galbeni?] pentru întreținerea Poliției Secrete ce am întocmit în tot județul și Orașu”. În final, prefectul solicită ministrului de interne rambursarea sumelor cheltuite de el în contul Poliției Secrete³⁸.

Județul Vâlcea. Raportul prefectului cu nr. 15929, din 24 decembrie 1860, cu următorul conținut: „Domnule Ministru, În efectuarea ordinului D-voastre, viu cu tot respectul a vă face cunoscut că în baza ordinelor D-voastre, prin depeșele Telegrafice sub Nr. 2601 și 2608 din 14 și 15 - 9vrie [noiembrie] trecut, s-au pus în dispoziția Subsemnatului din Casa Prefecturii cifra de galbeni *patru sute*, Nr. 400#, din care s-au întrebuințat în cheltuieli secrete până astăzi una sută patruzeci și opt galbeni, Nr. 148#, precum și de Comandirul de Jandarmi s-au cheltuit cu îndestularea adunaților Dorobanți tot dintr-aceștia lei una mie trei sute-zeci și cinci, par 20, Nr. 1355 par[ale] 20, pentru care acești din urmă este înaintat cont în regulă D-lui Ministru de Resbel încă de la 1 - X^{vrie} cu raportul Prefecturii Nr. 14799 (...). Prefect, Maior [indescifrabil]”³⁹.

Județul Olt. Raportul prefectului cu nr. 158, din 8 ianuarie 1861, care, spre deosebire de cele de mai sus, arată că situația din județul Olt era mai complexă. Aici, cu ceva timp în urmă, prefectul județului, Costică Văleanu, a fost schimbat din funcție, iar noul prefect nu avea cunoștință despre felul cum a fost cheltuit fondul Serviciului Secret. Ba mai mult, acesta aducea acuzații grave la adresa lui Văleanu⁴⁰. La rândul său, Costică Văleanu s-a plâns ministrului de interne și a negat acuzațiile ce i s-au adus, precizând că „pentru Serviciul Secret al județului Olt s-au cheltuit 45 de galbeni”, banii provenind din averea sa personală, urmând apoi să fie recuperați din bugetul statului, adăugând că unii funcționari ai Serviciului Secret, „oameni foarte discreți”, încă nu au fost plătiți⁴¹.

Județul Brăila. Raportul prefectului cu nr. 159, din 8 ianuarie 1861: „Domnule Ministru, La ordinul Domniei Voastre Nr. 10593, cu onoare se răspunde că autorizația de credit pentru Serviciul Secret am primit una numai, cu data de 13/25 noiembrie trecut, pentru lei două mii (2000).

³⁸ *Ibidem*, fila 224 [0268].

³⁹ *Ibidem*, fila 239 [0271].

⁴⁰ *Ibidem*, fila 242 [0272].

⁴¹ *Ibidem*, fila 243 [0273].

La celelalte dispoziții ale zisului ordin, alt răspuns mai explicativ nu pot da Domnule Ministre, decât că văzându-mă acum întrebat sunt constrâns a supune la cunoștința Domniei Voastre că pe lângă suma de sus am mai fost nevoit să cheltuiesc de la mine încă 1500 lei. Totodată, profitând de această ocazie, grăbescu a Vă supune la cunoștință D-le Ministru că subscrisul aici are neapărată necesitate pentru un asemenea Serviciu de un fondu anual cel puțin de vreo 300# [galbeni], că de se va încuviința să se facă cât mai nezăbovitu punere la cale întru-aceasta” Prefect [greu lizibil, Sandu Djuvara?], Director [B.S. Campiniu ?]⁴².

Județul Prahova. Raportul prefectului cu nr. 186, din 11 ianuarie 1861: „Domnule Ministru, Spre răspuns la Ordinul domniei voastre nr. 10593, din anul precedent, cu onoare vă comunicăm că dupe autorisația domniei voastre dată prin depeșa telegrafică la 12 septembrie din urmă de a se cheltui lei 1500 pentru Serviciul Secret al acestui județ, s-a întrebuințat toată însemnata sumă de lei 1500 la Agenții secreți aflați în acest oraș, în lunile septembrie și octombrie. Cu acest prilej, vă repeziu domnule Ministru depeșa cu nr. 11 de la 2 ale curente și vă rog a lua înțelegere cu Domnul Ministru al finanelor spre a da d-lui Casier general al Prefecturii autorisație a pune la dispoziția subsemnatului pretinsa sumă de lei 750 pe luna curentă ianuarie. Totodată, vă rog domnule Ministru a regula pentru viitor un fondu la acest județu pentru asemenea trebuințe secrete cel puțin câte lei una mie pe fiecare lună, nefiind de ajunsu câte lei 750 cu care să se poată susține Poliția Secretă, dupe necesitatea ce se simte la acest județu în favoarea serviciului publicu și cu care să se poată evita orice uneltiri vătămătoare liniștii publice, cum și furtișagurile și tâlhăriile ce mai înainte se urmau; iar de la începerea Poliției secrete s-a curmat, sperându-se că nu se va mai putea strecura pe viitor nedovedite. (...) Prefectul județului, S. Voinescu. Director, Negulescu”⁴³. La 14 ianuarie 1861, prefectul județului Prahova, S. Voinescu, a revenit la ministrul de interne cu o *depeșă telegrafică* în care l-a informat pe acesta că „Lei una mie cinci sute dați pentru fonduri secrete s-a cheltuit până la expirația anului, vă rogu puneți-mi la dispoziție altă sumă de lei 750 pentru curenta lună”⁴⁴.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*, fila 227 [0275].

⁴⁴ *Ibidem*, fila 218, *Depeșă Telegrafică nr. 2982/158, 14 ianuarie 1861, Stația București, de la Ploiești* [0266].

Alte dovezi privind organizarea și funcționarea Serviciului Secret în teritoriu provin din perioada 1864 - 1865. Una dintre ele este *telegrama* cu nr. 6625, din 16 mai 1864, trimisă de prefectul județului Prahova, J. Negulescu, ministrului de interne: „Vă rog a-mi acorda urgent lei șase mii a-i întrebuința în cheltuieli secrete pentru menținerea bunei ordine în acestu Județu”. Telegrama are adnotat în stânga sus (aproximativ): *să se dea Dl. Prefect un mandat la suma solicitată*⁴⁵.

Însă finanțarea Serviciului Secret a rămas o problemă de actualitate pe toată durata domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Ea s-a acutizat în prima jumătate a anului 1864, posibil și din cauza crizei în care s-a aflat administrația statului pe timpul loviturii de stat din 2 mai 1864. De exemplu, situația din *districtul* Brăila, expusă de K. Petrescu, prefectul județului, lui Mihail Kogălniceanu, ministrul de interne, prin Raportul *confidențial* cu nr. 4951, din 30 mai 1864: „Domnule Ministre, Elementele eterogene care frecventează acest port, din cele mai principale ale țării și compun populația lui, ceru neconținută foarte serioasă supraveghere. Spre a o efectua p-aceasta întotdeauna așa cum trebuința reclamă, a fost și este o sarcină importantă și în același timp din cele mai grele. Îndeplinirea ei, în trecut, era oarecum înlesnită prin ajutorul ce primea Prefectura de la Guvern pentru menținerea aici a unei mici *Poliții secrete*. Acestu ajutoriu, în urmă, însă i se substrase și astfel funcționarii însărcinați a exercita o asemenea supraveghere fură aduși în strâmtoarea de a fi forțați a face sacrificii peste puterile lor materiale și chiar morale. Acestea D-lui D.I. Marghiloman, comisarul extraordinar al guvernului acum de curând, cu ocazia misiunii D-sale în acest județu, observându-le d-aproape și în privirea (...) dată a împrejurărilor actualității când trebuința unei asemenea supravegheri este mai imperios simțită, însuși a fost de opinie a se relua de prefectură menținerea unei mici *poliții secrete* aici după exemplul de mai înainte. Subservitul, convins de această necesitate, am și luat în acest finitu măsurile cuvenite și am și găsit personagiul necesar cu calitățile cerute în a cărui remunerare și înlesnire e de neapărat, cu toată economia, o sumă de 20 # pe lună. Prin urmare, astfel fiind nu pociu lipsi de a vă aduce prin prezentul raport respectuoasa rugăciune să bine-voiți a dispune liberarea pe toată luna în primirea subservitului a zisei sume de galbeni douăzeci, în finitul expusei conformă trebuinței. În atestarea cuvenitei dezlegări ministeriale, vă rogu, Domnule Ministre, să bine voiți a primi

⁴⁵ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul I, anul 1864, Dosar nr. 69, *relativ la liniștea publică și poliția secretă*, fila 70 [0311].

asigurarea prea osebitei mele considerații și stimă. Prefectul județului Brăila, K. Petrescu”. Decizia lui Mihail Kogălniceanu este adnotată pe document: „A se prevedea în buget suma cerută”⁴⁶, fiind apoi întărită prin adresa nr. 14943, din 3 iunie 1864, când Kogălniceanu a răspuns prefectului de Brăila: „Văzând informațiunile ce-mi dați prin raportul cu Nr. 4951, despre necesitatea ce ziceți că se simte de a dispune de un fond pentru Poliția Secretă a acelui orașu, vă răspund D-le Prefect că după decretarea noului buget se va avea cu privire cererea D-voastră”⁴⁷.

O situație similară celei de la prefectura județului Brăila o întâlnim și la prefectura județului Dolj. Aici, prin raportul cu nr. 8414, din 28 iunie 1865, prefectul județului face o adevărată expunere de motive ministrului de interne privind necesitatea continuării acordării de fonduri pentru departamentul local al Serviciului Secret: „Domnule Ministre, Orașul Craiova prin însemnătatea numărului populației sale este clasificat de Legea Comunală între orașele principale ale țării prin pozițiunea sa, însă, în centrul micii României (Oltenici) și prin rolul ce din vechime chiar se recunoaște a avea în Politica Țerei, el devine și mai enteresante. Poliția acestui oraș, căreia îi este încredințată administrațiunea și supravegherea, este poci zice încă în starea normală, vis-a-vis de cerințele unei prudente și serioase administrații, fiind organizată într-un mod foarte strâmt și neîndestulătoriu. Prin urmare dară, pentru ca nu greutatea unor asemenea neprevederi să ajungă a fi prejudicioase ordinii publice și în considerația însemnătății ce acestui oraș are atât prin numărul populației sale cât și prin însemnătatea sa politică, Subnotatul am crezut și crede de neapărată trebuință întreținerea unei mici Poliții Secrete, pentru care vă și rog respectuos să bine-voiți a disposa de a se prevedea un fond oarecare pentru întreținerea, căci într-alt modu interesele politice nu pot fi garantate (...)”⁴⁸, /semnează, Prefectu, (V. Lupașcu ?). Documentul are adnotat: „De a se prevedea cu [...] facerea bugetului pe anul 1866”.

Ulterior, la ordinul ministrului de interne, șeful Biroului I Administrativ București a emis adresa nr. 15770, din 9 iulie 1865, către Serviciul Contabilitate din București, în care s-a solicitat următoarele: „D-le Comptabil, Am onoare a vă transmite în copie raportul D. Prefect

⁴⁶ *Ibidem*, fila 114 [0314].

⁴⁷ *Ibidem*, fila 115 [0316].

⁴⁸ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul I, anul 1865, Dosar nr. 58, *Relativ la ordinea publică în chestie de Stat și altele, Principatele-Unite, Prefectura Judeciului Dol-Jiu, Craiova, Biroul I Administrativ*, fila 85 [0329].

al Județului Dolj, nr. 8414, prin care cere în privința însemnătății politice a orașului Craiova să se prevadă în Bugetu o sumă oarecare pentru o Policie Secretă acolo și chiar după rezoluția pusă pe acel raport și vă rog D-le Comptabil să bine-voiți a face cele de cuviință. / Șef, Biroul I”⁴⁹.

Având în vedere cele de mai sus, întrebarea este: Unde sunt documentele privind departamentele din Moldova ale Serviciului Secret? Răspunsul ar fi la Iași, deoarece aici se află fondurile arhivistice ale Ministerului de Interne din Moldova.

Totuși, și la Arhivele Naționale ale României sunt păstrate câteva mărturii în acest sens. Dintre acestea, adresa nr. 6645, din 12 martie 1863, cu antetul „Ministrul de Finanțe”, în care se afirmă că⁵⁰: „Suma de trei mii una sută cinci zeci lei ce s-a eliberat D. Radu Rosetti, prefectul Poliției Capitalei, cu mandatul nr. 1540, rămânând neîntrebuințați - am onoare a vă trimite Dv. odată cu aceasta spre returnare la Casa Tesaurului ca venit (...) [semnat indescifrabil]”⁵¹.

Mai interesantă este însă contrapagina documentului, unde, în creion, se află redată ceea ce, considerăm noi, este *situația națională* a agenților secreți din prefecturi, deci numărul de posturi alocate Poliției Secrete. Este vorba de un „tabel” schițat de ministrul de finanțe, sau un angajat al acestuia, în total sunt 161 de agenți secreți, repartizați astfel: 7 la Iași, 6 la Tet[?], 7 la Meh[edinți], 5 la Muș[cel ?], 5 la Neamțu, 4 la Olt, 7 la Prah[ova], 5 la Putna, 7 la R. Sărat, 5 la Romanați, 4 la Roman, 4 la Suceava, 4 la Tecuci, 4 la Teleor[man], 7 la Tutova, 5 la Vaslui, 7 la Vâlcea, 4 la Vlașca, 7 la Argeș, 5 la Bacău, 6 la Botoș[ani], 2 la Brăila, 6 la Buzău, 3 la Cahul, 3 la Covurlui, 7 la Dămb[ovița ?], 7 la Dolj, 6 la Dorohoi, 4 la Fălciu, 6 la Gorj și 4 la Ial[omița]⁵².

⁴⁹ *Ibidem*, fila 86 [0330].

⁵⁰ Adresa cu nr. 6645, din 12 martie 1863, se regăsește în Dosarul nr. 364/1863 *Relativ la Fondul Serviciului Secret al Poliției Capitalei*, ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă.

⁵¹ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul I (S.IV), anul 1863, Dosar nr. 364, relativ la *Fondul Serviciului Secret al Poliției Capitalei*, fila 5 [0236].

⁵² *Ibidem*.

4. Aspecte privind activitatea Serviciului Secret

Ca parte a sistemului național de apărare și ordine publică, Serviciul Secret activa în domeniul prevenirii și combaterii amenințărilor la adresa siguranței și securității Principatelor-Unite Moldova și Țara Românească. Atribuțiile serviciului erau legate de cele ale Ministerului de Interne. Erau urmărite, în general, neutralizarea acțiunilor care aveau ca scop defăimarea: domnitorului țării, demnității domniei, religiei domnitoare în țară și a celorlalte religii recunoscute în Principate, clerului religiilor străine recunoscute, onoarei și demnității domnitorilor statelor străine și pe reprezentanții lor. De asemenea, agenții secreți ai Serviciului culegeau informații despre cei care provocau la arme, la intervenții străine, la nesupunere față de lege sau la răsturnarea așezământului fundamental al altei țări și al principiului proprietății, agitau la ură și la dispreț față de acțiunile guvernului, atacau moralitatea și onoarea publică, ultragiau demnitatea Camerei Legiuitoare sau a legilor votate de acesta etc.⁵³

O primă sarcină a Ministerului de Interne a fost aceea de a cunoaște numărul străinilor aflați pe teritoriul Principatelor-Unite, dar și natura activităților desfășurate de aceștia, în condițiile în care dușmanii interni și externi ai Unirii erau numeroși și puternici. La 11 iunie 1859, Alexandru Ioan Cuza a ordonat Ministerului Ostășesc ca toți comandanții de la punctele de frontieră să trimită administrațiilor din subordinea Ministerului de Interne listele complete cu toți pasagerii intrați și ieșiți din Principat, potrivit regulilor încheiate în anul 1852⁵⁴. La 11 iulie 1859, generalul Alexandru Macedonski, *ministrul ostășesc*, a emis și el o *circulară* similară către comandanții de la punctele de frontieră, în care a chemat „cu toată seriozitatea atenția întru ceea ce se atinge pentru păzirea cu exactitate a regulilor întocmite pentru viza pașapoartelor la pasageri, căci orice neîngrijire întru aceasta poate trage după sine felurite neorânduiri și confuzii și pentru care veți trage grea răspundere”⁵⁵.

⁵³ *Legea presei* (atribuțiile ministerului de interne) aprobată de Alexandru Ioan Cuza la 19 mai 1859.

⁵⁴ ANR, inv. 2235, Ministerul de Război, 1833-1948, Punctul Focșani, dosarul nr. 368, fila 66 [271-272].

⁵⁵ *Ibidem*, *Semnează Șeful de Căpetenie a toată puterea armată, General Adjutant Macedonski*, f. 74 [485-486].

Un an mai târziu, când activitatea Serviciului Secret era în toi, Consiliul de Miniștri (din Moldova) a luat o altă măsură în sprijinul Ministerului de Interne și a decis trecerea vizării pașapoartelor indigenilor de la Ministerul de Război la prefecturi. Motivația Consiliului de Miniștri a fost expusă în *Jurnalul* nr. 919, încheiat în ședința nr. 87, din 19 august 1860, unde se arată: „Consiliul Miniștrilor, văzând referatul Domnului Ministru de Război, din 15 ale curente, no. 4534, arătător că viza pașapoartelor în cancelaria sa este nepotrivită cu atribuțiile acelui Minister, când Poliția în Țară este a Ministerului de Interne, (...) hotărăște: De acum înainte, pașapoartele slobozite de Guvern nu vor fi înzestrate decât cu o singură viză, a Prefectului de Poliție, în Capitală, sau de acea a Prefecturilor respective în Districtele unde se slobod asemenea pașapoarte.(...) Domnul Ministru al Treburilor Militare va da ordinele convenite autorităților militare de la margine pentru ca să se lase libera trecere purtătorilor de pașapoarte slobozite sau vizate de Ministerul Treburilor Străine [pentru cetățenii străini, n.n.], ori de Prefecturile Districtelor (...)”⁵⁶.

Se pare însă că măsurile de mai sus nu erau destul de eficiente, astfel că Ministerul de Interne solicită și obține dreptul ca Prefectura Poliției Capitalei să fie informată în timp real de Ministerul de Război cu privire la orice persoană suspectă care intra în țară. În acest sens, a fost emisă *circulara* nr. 4861, din 7 iunie 1860, cu următorul conținut: „Către Departamentul de Resbel, D. Prefect al Poliției Capitalei, prin raportul nr. 17954, arată că pentru mai multe împrejurări simte trebuința de a cunoaște înainte de a sosi în Capitală orice persoană de considerație sau bănuită ce ar trece prin puncturile Principatului ca se intre în țară. Așa dară, dând convenitele ordine D-lor prefecți de județu ca prin înțelegere cu domnii Comandiri de puncte să vestească prin telegrafu pe acest minister despre ivirea unor asemenea persoane, subsemnatul are onoare a vă ruga și pe Dv. ca să bine-voiți a da și din parte-vă convenitele ordine D-lor comandiri de puncte întru aceasta”⁵⁷.

Apoi, la solicitarea Prefecturii Poliției Capitalei, ministrul de interne a întărit această măsură în teritoriu, prin Ordinul nr. 4897, din 8 iunie 1860, adresat tuturor prefecților: „Domnule Prefect al [județului], Dl. Prefect

⁵⁶ ANR, inv. 2118, Fond 60, Ministerul de Război, Administrația Centrală, Secția a II-a, 1830-1875, dosarul nr. 1185, fila 196 [717-718, 723].

⁵⁷ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, anul 1860, Dosar nr. 97, vol I, fila 122 [0332].

al Poliției Capitalei, prin raportul No. 17954, arată că pentru mai multe împrejurări simte trebuință d-a cunoaște înainte d-a sosi în Capitală pe orice persoană de condiție, sau bănuită, a trece prin puncturile acelui județu spre a intra în țară. Sub-semnatul, comunicând D-v aceasta, ve invită, D-le Prefect, ca prin înțelegere cu D-nii comandiri ai punctelor să telegrafiați acestui Minister îndată ce ar trece vreo asemenea persoană prin vreun punctu din acel județu. Primiți, Domnule Prefect, încredințarea osebitei mele considerații. / Ministru din Întru / Șeful Secției I Administrative”⁵⁸.

În ceea ce privește alte aspecte mult mai practice ale activității desfășurate de către Serviciul Secret, de reținut *Depeșa Telegrafică - informativă*, din 12 septembrie 1860, trimisă de prefectul județului Giurgiu, J. Penescu, ministrului de interne. Subliniem importanța acestui document, deoarece poate fi considerat drept cea mai veche *notă informativă* emisă de o instituție specializată în informații a statului român modern: „Domnule Ministru de Interne, De la înființarea Poliției Secrete urmăresc doi indivizi, anume Ilie Bakimirov și Ioan Bojici, cel dintâiu cu pașaport austriac, nr. 6, iar cel de-al doilea cu pașaport rusesc, nr. 3313. Cel dintâiu trece ca dentist, dar fără să exerseze meșteșugul, iar cel de-al doilea este atașat pe lângă dânsul, nu se ocupă cu nimic, umblă toată ziua din berărie în berărie cu [...]. Alaltăieri au venit de la [...] doi turci de la Telegraf, s-au închis la o berărie și au stat 3 ore. Astăzi, dentistul s-a dus la Rusciuk. Eu îl bănuiesc, dar pașaportul fiindu-i în regulă nu potcu numicu. Spui aceasta la cunoștința Dumneavoastră cu cele ce vezi bine [...] mi ordonați, banii fondului se [...] mi au ajuns”⁵⁹.

Tot la această categorie, a îndeletnicirilor agenților secreți, se încadrează și *Depeșa telegrafică confidențială*, No. 12411/3155 din 9 februarie 1861, trimisă la București de către de *Prefectura Poliției Capitalei din Moldova*, deci un document ce atestă activitatea Serviciului Secret pe teritoriul Moldovei: „Domnul Ministru de Interne, D. Prefect alu Poliției Capitalei de acolo au scris acestuia de aici că s-ar fi prins acolo doi unguri ce aveau o mulțime de proclamații și alte instrucții prin care fac apelu la revoltă, asemenea și mai multe pachete cu adre către mai multe fețe de aici. Vă rog să-mi dați toate lămuririle ce aveți în acest casu și să-mi trimiteți toate pachetele ce au adresa către fețe aflătoare cu locuința în Moldova. / Ministru Panu”. Telegrama are adnotat: *Lucrată la Poliție, 13 februarie*⁶⁰.

⁵⁸ *Ibidem*, fila 124 [0334].

⁵⁹ ANR, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Dosarul 160/1860, Poliția Secretă, anul 1860, fila 33 [958].

⁶⁰ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Secția I, Masa IV, anul 1861, Dosar nr. 280, fila 32 [0292].

O altă sarcină a Serviciului Secret a fost supravegherea activităților desfășurate de armatele vecine pe linia frontierelor cu Principatele-Unite. Agenții secreți ai Serviciului ocupau funcții și poziții cheie în aparatul administrativ de pe linia frontierei, având posibilitatea de a face și scurte călătorii pe teritoriul statelor vecine de unde se întorceau cu informații prețioase, pe care apoi le înaintau sub formă de raport către prefectul județului. La rândul său, acesta le transmitea ministrului de interne, care avea acces direct la domnitorul Alexandru Ioan Cuza. Un astfel de document este *Depeșa telegrafică* No. 14688/233, din 19 februarie 1861, când, în urma raportului agenților din subordine, Gr. Sîmboteanu, prefectul districtului Mehedinți, îl informa pe ministrul de interne cu privire la unele activități suspecte desfășurate pe linia Dunării de către partea austriacă: „După cele ce v-am arătat, la Orșova se fac fortificații și sunt să vie 12 tunuri și șase batalioane soldați de la Brün. Un comerciantu îmi spuse că niște muniție de-a noastră venită cu vaporul de ieri s-ar fi popritu la Orșova până se va primi deslegarea Ministerului Vienezu, de socotiți necesari ordonați să mergu însumi îndată și în șase ore mă înapoiez și vă raportez. Temerea austriecilor însă este pentru Dunărea de Josu”⁶¹.

Similară este și adresa nr. 15441, din 11 august 1864, în care prefectul județului Dolj raporta următoarele ministrului de interne: „Domnul căpitan al portului Bechetu, prin raportul seu cu No. 120, mi arată că la 1 Augustu curentu, pe la ora 6 dimineață, a trecut pe râul Dunărea unu vapor austriacu cu 50 soldați otomani, care venea de la Widin și se ducea la orașul Rusciucu (dupe arătarea căpitanului vaporului). Amu onoare a comunica Domniei Voastre acestu-a cu respectu spre știința (...)”⁶²/ Documentul are adnotat: *Spre știință la dosar*.

Tot prefectul județului Dolj este și autorul raportul nr. 23854, din 28 septembrie 1864, în care ministrul de interne era informat că: „Domnul căpitan al portului Bechetu, prin raportul seu cu No. 173, îmi anuncie că în ziua de 17 curentu, la ora 8 de dimineață, a sositu în acelu portu din susu unu vaporu *Germania* având după sine un șlepu încărcatu cu 150 soldați otomani luați de la Vidin pentru a-i duce la Orașul Rușciucu. Aceasta se comunică D-voastre cu respect spre știință (...)”⁶³.

⁶¹ *Ibidem*, fila 34 [0293].

⁶² ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul I Administrativ, anul 1864, Dosar nr. 69, fila 167 [0317].

⁶³ *Ibidem*, 227 [0318].

Însă sistemul informativ dezvoltat de prefecți pe linia frontierelor putea fi folosit și în alte scopuri, cum ar fi trecerea „discretă” peste graniță a unor agenți utilizați în diferite misiuni de către statul român. Ca exemplu, adresa *grabnică* nr. 3627, din 20 septembrie 1860, în care ministrul *Trebilor Străine și Secretariat al Statului al Țării Românești* a intervenit la G. Costaforu, *Ministru din Întru*, pentru a facilita o astfel de acțiune: „Domnule Ministru, Bine-voiți vă rog a-mi trimite astăzi un ordin al Domniei-Voastre către Prefectura Județului Ialomița ca să ia dispoziții a lăsa liberă pe hotarul acelui județ trecerea în Țearră pentru D. Sideel Englezul, care vine de la Cernavodă după țărmul Turciei. Această vor trebuie să serve pentru grăniceri pe unde nu se află altă autoritate”⁶⁴.

Așadar, putem constata că primele structuri informative ale statului român modern aveau capacitatea de a derula în mod continuu activități operative specifice, iar pe linia Dunării, unde prefecții acționau ca șefi locali ai Serviciului Secret, s-a reușit chiar organizarea unui adevărat sistem de avertizare timpurie, capabil să transmită, în timp util, factorilor de decizie orice modificare a „stării de echilibru”.

Totuși, nu toate funcționau ca la carte în interiorul Serviciului Secret. Abia trecuse un an de la înființare, că Serviciul s-a confruntat cu primul său scandal intern, în centru căruia s-a aflat chiar șeful acestuia, Mișu Marghiloman, prefectul Poliției Capitalei, acuzat de delapidare. Dovada reiese din raportul nr. 77, din 12 ianuarie 1861, în care ministrul finanțelor se adresa *ministrului din năuntru* în felul următor: „Domnule Ministre, În urma adresei Dumneavoastră nr. 173, am onoare a vă face cunoscut că fondul provizoriu în bugetul pentru Serviciul Secret pe anul trecut, din care se pretinde a se libera Poliției Capitalei suma de lei 2544, este cheltuit tot și încă și mai mult; iar cererea făcută, prin citata adresă, *nefiind conformă cu Regulamentul de finanțe publicat*. De aceea, sunteți rugatu Domnule Ministre ca pentru asemenea răspunderi de bani să binevoiți a vă servi de *mandate în regulă* [subl.n.], potrivit dispozițiilor expresului Regulament”⁶⁵.

În perioada următoare, scandalul, alimentat și de alte acuzații, s-a amplificat, apoi la 1 iunie 1862, Ministerul Justiției din Țara Românească a înaintat Adunării Legislative o cerere pentru ridicarea imunității lui Marghiloman și deferirea acestuia judecății: „Eminenței sale Părintelui Mitropolitu, Președintele Onor. Adunări Legislative. Domnul Procuror

⁶⁴ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, anul 1860, Dosar nr. 97, vol. II, fila 15 [0336].

⁶⁵ ANR, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Dosarul 160/1860, Poliția Secretă, anul 1860, fila 40 [963].

General a Onor. Curți de Cassație, prin adresa ce a îndreptat-o Ministerului sub nr. 464, îmi face cunoscutu pâra adusă de Dl. Ministru de Interne în contra Dl. Mihail Marghiloman că pe când se afla Prefectul al Poliției Capitalei a urmatu o însușire de bani ai tezaurului și a cercetatu mijlocirea acestui Ministeru de a se încuviința luarea sa în judecată, fiind reprezentant al națiunii în onorabila Adunare Legislativă. Subscrisul, în virtutea Art. din Convențiunea de la Paris, din 7/19 August 1858, are onoare a vă ruga, Eminență, să binevoiți a pune în vederea onorabilei Adunări cererea numitului Domn Procuror spre a încuviința tragerea Domnului Marghiloman în cercetarea Curții de Cassație. Primiți vă rog, Eminență, încredințarea prea osebitei mele considerațiuni”. Ministru: C. D. Brăiloiu; Șef secție: Bottescu⁶⁶.

În urma cererii ministrului de justiție, prefectul Mișu Marghiloman a fost trimis în judecată (în iulie 1862). Cu toate acestea, Mișu Marghiloman, prin relațiile sale la vârful conducerii statului, va depăși lejer acest moment și va reveni în fruntea Prefecturii Poliției Capitalei, la 12 iulie 1863, când va fi omul de încredere al tripletei Cuza-Kogălniceanu-Librecht în pregătirea evenimentelor ce aveau să vină.

De altfel, numele lui Mișu Marghiloman este în mod indirect legat de un alt scandal care a tensionat atmosfera din cadrul Serviciului Secret. Este vorba de *primul incident de securitate al unei structuri informative din România modernă*. La 5 mai 1865, conform *telegramei confidențiale* cu nr. 13278, emisă de stația Bacău, s-au raportat la București faptele următoare: „Domnule Ministru de Interne, Astă-noapte la 2 ore dupe miezul nopții, Poliția a găsit beatu la o cârciumă pe un Vasile Popescu, arătându la mai mulți bețivi ordine secrete cu care era însărcinatu în misie de Poliție, ordinele le-am luat și le-am asigurat și vi le trimet cu espediția. Ce se facu cu el? Ordinele [secrete] sunt semnate de Dl. Marghiloman, șeful Poliției. / [Telegrama este semnată de] Prefect Bacău, Krakti”⁶⁷. Reacția ministrului de interne se regăsește adnotată pe aceeași telegramă: „Prefectului să i se scrie a lăsa liber pe acel Popescu, iar Prefectului de poliție îi va comunica această depeșă invitând a nu mai trimite asemenea indivizi cu misiuni de Poliție Secretă”⁶⁸.

⁶⁶ ANR, Adunarea Electivă și Legislativă a Țării Românești, Dosar no. 76/1862, Solicitare privind trimiterea în judecată a lui Mihail Marghiloman, fost Prefect al Poliției Capitalei – Principatele-Unite, Ministerul Justiției din Țara Românească, Secția a III, Massa II, No. 4441, 1 iunie 1862, fila 79 [20134].

⁶⁷ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul I, anul 1865, Dosar nr. 58, *Relativ la ordinea publică în chestie de Stat și altele*, fila 33 [0322].

⁶⁸ *Ibidem*, fila 33 [0322].

În zilele următoare, pe același subiect sunt schimbate alte trei adrese între prefectura județului Bacău, ministrul de interne și prefectul Poliției Capitalei.

La 11 mai 1865, prin raportul nr. 13628, în apărarea agentului Vasile Popescu s-a ridicat însuși șeful acestuia, Mișu Marghiloman, revenit în funcția de prefect al Poliției Capitalei. Acesta l-a informat pe Constantin Boșianu, ministru de interne, că Vasile Popescu este nevinovat și că a fost victima unei înscenări puse la cale de prefectul orașului Bacău, care dorea să se răzbune pe agenții de la București pentru niște afaceri mai vechi. Prin urmare, continua Marghiloman: „Vă asigur, D-le Ministru, că acest individ este de o bună conduită și neaplecatură la nici un viciu, precum a voitu a-i atribui D. Prefectul de Bacău”⁶⁹.

Scandalul pare să se fi încheiat la 18 mai 1865, când Prefectura Poliției Capitalei a primit raportul nr. 13628 de la Prefectura Județului Bacău în care se preciza că „ordinele de Policia Secretă, ce ați încredințat acelui Vasile Popescu, subsemnatul le înapoiază Dv. pe lângă acesta într-un plic sub sigiliul cabinetului acestui Ministeriu”⁷⁰.

În continuare, interesant de observat este și percepția autorităților statului față de *utilitatea și eficiența activității Serviciului Secret*. În acest sens, o sursă grăitoare este prefectul județului Mehedinți, Gr. Sîmboteanu, care, în adresa de bilanț privind cheltuirea fondului secret alocat Serviciului Secret pe anul 1860, a raportat ministrului de interne următoarele: „Fondul Poliției Secrete fiind foarte mic în comparație cu circumstanțele de față, precum și cu situația acestui județ, care fiind un punct foarte delicat între două frontiere și Orașul populat de mai mulți streini de mai multe felurite Nații și Culori; m-am servit cu fonduri de la însumi, a cărui țifără se urcă astăzi aproape la suma de 200#, răspunși Poliției Secrete ce am întocmit în tot județul și Orașu, deosebit de alte mici sume de care am necesitate pe toată ziua a fi dispuse unei asemenea măsuri oamenilor ce sunt îndatorați a frecventa toate hotelurile și până și cel mai de rând cârciumi, încredințându-li-se și oarecare sumă spre a se putea distribui prin acele locuri - spre a nu fi cunoscuți - (...). Cu acest mod, Domnule Ministru, am evitat și suprimat orice accidente ce ar fi putut să se ivească, atât locale cât și parțiale, și astăzi

⁶⁹ *Ibidem*, fila 37 [0326].

⁷⁰ *Ibidem*, fila 38 [0328].

mă bucur de osebita liniște și împăcare a tăt în județ cât și în Oraș, deși în miezul unei populații de diferite culori. (...) Pentru mine însă, văzându-mă ajuns în acest punctu de liniște și împăcare a întregului județ, mă cunosc deja satisfăcut”⁷¹.

După cum se poate observa, raportului lui Sâmboteanu redă și un tablou al metodelor și mediului în care erau nevoiți să-și desfășoare activitatea agenții secrete ai serviciului. Observăm că aceștia aveau misiunea de a frecventa, sub acoperire, „cârciumi și hoteluri” pentru a culege informații necesare siguranței statului, într-un oraș situat între două frontiere (Turnu-Severin) și a cărui populație, de diverse „Nații și Culori”, se constituia într-un mediu complex de întrepătrundere pentru diferite limbi, rase, naționalități, interese, religii și ideologii. Totuși, prefectul Gr. Sîmboteanu, adică șeful direcției județene Mehedintzi a Serviciului Secret, era mulțumit: de la înființarea Serviciului Secret au fost „evitate și suprimate accidente ce ar fi putut să se ivească”, iar „astăzi mă bucur de osebita liniște și împăcare în tot județul și orașul”.

De acord cu cele raportate de Sîmboteanu era și S. Voinescu, prefectul județului Prahova, care, la 11 ianuarie 1861, îl informa pe ministrul de interne că „odată cu începerea Poliției Secrete, furtișagurile și tâlhăriile ce mai înainte se urmau (...) s-au curmat, sperându-se că nu se va mai putea strecura, pe viitor, nedovedite”⁷².

5. Implicarea Serviciului Secret în cercetarea asasinării lui Barbu Catargiu, președintele Consiliului Miniștrilor

Evenimentul tragic căruia i-a căzut victimă primul ministru Barbu Catargiu, la 8 iunie 1862, a fost unul dintre cele mai dificile cazuri cu care s-a confruntat Ministerul de Interne. Asasinatul a fost considerat de către autorități un atentat la siguranța națională a statului, autorul rămânând necunoscut și astăzi.

Documentele inedite pe care le vom prezenta nu vor elucida crima, dar au darul de a ne familiariza cu cazul și cu modul de operare al Serviciului Secret.

⁷¹ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Secția I, Masa I, anul 1860, Dosar nr. 14, fila 224 [0268].

⁷² *Ibidem*, fila 227 [0275].

Începem cu prezentarea *Deciziei* Camerei Legislative, din 9 iunie 1862, prin care Guvernul a fost însărcinat cu puteri discreționare în domeniul ordinii și siguranței publice: „Adunarea Națională adânc întristată de dureroasa pierdere ce au făcut în persoana unui mare cetățean și bun patriotu, indignată totodată de semeția crimei ce s-au săvârșit, crimă care amenință întreaga societate română; mai luând în privire greutatea ce preîntâmpină Guvernul pentru a menține ordinea publică. Adunarea, pentru binele țării, dă Guvernului puterea discreționară până la întâia Duminică a viitoarei lună decembrie de a lua toate măsurile și chiar cele mai energice în privirea acelor ce i-ar afla că conspiră s-au făptuiescu în contra liniștii publice, de a aresta, de a-i înfrâna și chiar de a-i deporta din țară, precum și de a suspenda libertatea presei, iar la deschiderea Adunării îi va da relațiune de măsurile ce au luat”⁷³. Deși evenimentul a fost extrem, totuși *decizia* Camerei nu a întrunit un consens deplin. Din cei 90 de membri prezenți la vot, doar 56 au votat pentru, ceilalți 36 fiind împotriva, semn că premierul nu s-a bucurat de o largă simpatie în rândul acestora⁷⁴.

În acest context, deloc surprinzător, observăm că ministrul de interne îi ordonă lui Nicolae Șt. Bibescu, prefectul Poliției Capitalei, ca Serviciul Secret să se implice în caz și să desfășoare propria anchetă. Ca dovadă este adresa nr. 2361, din 9 iunie 1862, în care Bibescu, pentru îndeplinirea sarcinilor, solicita următoarele: „Domnule Ministru, Spre descoperirea asasinului răposatului Președinte al Cabinetului, D. B. Catargiu, având neapărată trebuință a dispune de o sumă oarecare pentru întâmpinarea cheltuielilor trebuincioase întru aceasta, iar *fondul secret* fiind mic și epuizat pe această lună, viu a vă ruga Domnule Ministru să bine voți a-mi acorda spre acest sfârșit un credit extraordinar de cinci sute galbeni, No. 500# (...)”⁷⁵. / Documentul citat are adnotat: *mandatul 590*, semn că cererea prefectului a fost aprobată.

Două zile mai târziu, în urma cercetărilor efectuate de organele ministerului de interne, Președintele Consiliului de Miniștri a solicitat aprobarea Camerei Legislative ca deputații Anton Arion și M. Miculescu să fie puși la dispoziția Poliției pentru cercetări legate de cazul Barbu Catargiu⁷⁶.

⁷³ ANR, Adunarea Electivă și Legislativă a Țării Românești, Dosar no. 76/1862, Semnează: Florescu, Kornescu, Nicu Cantacuzino și [indescifrabil], fila 66 [20125].

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul II, anul 1862, Dosar nr. 662, *relativ la asasinarea domnului Barbu Catargiu, președintele Consiliului Miniștrilor*, fila 1 [0242].

⁷⁶ ANR, Adunarea Electivă și Legislativă a Țării Românești, Dosar no. 76/1862, fila 68 [20126].

Cu toate acestea, cazul nu se dovedea deloc simplu, ancheta fiind extinsă și la alte persoane. În tot acest timp, la București soseau diverse *telegrame confidențiale* din partea prefecturilor de județ, semn că structurile informative din subordinea lor lucrau din plin. Ca exemplu, telegrama cu nr. 5506, din 12 iunie 1862, trimisă de Prefectura Districtului Ialomița, Orașul Știrbei, în care se preciza: „Domnule Ministru, Cu semnalmentele asasinului Domnului Barbu Catargiu cuprinse în ordinul Domniei Voastre Nr. [...] asemănându-se oarecum acelea ale individului Dumitru Duncă, supus C. C. [Comunitatea Catolică, n.n.], venit în orașul Știrbei cu biletul Poliției Capitalei nr. 33, de unde s-au înapoiat în București pe la 5 mai cu viza poliției orașului Știrbei nr. 12, și pentru că din informațiile ce am luat acel individ ar fi peste măsură exaltat în ideile sale politice bănuiesc că poate el să fie făptuitorul. Mă grăbesc dar a supune cu respect cele de mai sus la cunoștința Domniei Voastre spre a lua dispozițiile ce veți bine chibzui (...). Prefect, N. Moscu”⁷⁷.

Sau telegrama *confidențială*, nr. 18334, din 16 iunie 1862, cu mențiunea *f. urgent*, în care prefectul Poliției Capitalei, Nicolae Bibescu, îi raporta ministrului de interne următoarele: „Un Stan Popescu, din Ploiești, care a luat pașaportul Nr. 236 de la 25 mai pentru străinătate, este greu bănuțit asupra asasinatului Primului Ministru Catargiu; Sunteți rugat Domnule Ministru ca să luați dispoziții prin autoritățile orașelor arătate însă, Viena, Pesta, Brașov, Cronstat, Serbia, Rusciucu și Mecenu să se urmărească pomenitul Popescu și oriunde se va ivi să se propească și să se trimită acestei Prefecturi (...)”. - Documentul are adnotat: „Să dea comandă pe dată Domnului Ministru al Afacerilor Străine spre a lua cuvenita înțelegere cu Onor Consulatul General al Austriei a îndeplini cererea domnului Prefect, 862, iunie 16”⁷⁸.

De menționat și adresa nr. 18405, din 18 iunie 1862, în care Prefectura Poliției Capitalei, Biroul Străinilor, a făcut precizarea că pașaportul numitului Stan Popescu a fost eliberat la data de 16 mai 1862, el figurând ca ieșit din Capitală la data de 25 mai.

Notăm și efortul autorităților române de a colabora cu cele otomane în prinderea oricărui suspect. În acest sens, există adresa nr. 1958, din 22 iunie 1862, în care *ministrul treburilor străine* se adresa ministerului

⁷⁷ ANR, inv 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, Biroul II, anul 1862, Dosar nr. 662, *relativ la asasinarea domnului Barbu Catargiu, președintele Consiliului Miniștrilor*, fila 31 [0244].

⁷⁸ *Ibidem*, fila 38 [0245].

de interne: „Domnule Ministru, în urmarea adresei Dv. Nr. 4767, scriindu-se Domnului Guvernator General al Tulcei pentru prinderea și predarea în mâinile autorităților noastre a prevenitului de uciderea primului Ministru, Dl. Barbu Catargi, se primi acum răspuns din partea numitului Guvernator prin care se arată că îndată ce acel individ se va afla în cuprinsul provinciei de sub jurisdicțiunea sa îl va aresta și înainta autorităților noastre (...)”⁷⁹.

În atenția Serviciului Secret se afla și un anume Nicolae Danielescu, pentru care Prefectura Județului Prahova a trimis ministrului de interne raportul nr. 13501, din 16 august 1862, în care se arată: „Domnule Ministru, La 13 iunie precedent s-a anunțat Prefectura de Domnul Prefect al Poliției București, cu telegrama nr. 21547, că s-a pornit aici cu olacul de poște un Nicolae Danielescu, care fiind în cercetarea Domnului Procuror al Curții criminale, deși nu se dovedise probe de culpabilitatea sa, dar totuși au rămasu greu bănuitu de complice în asasinarea Domnului Catargiu; cerând D. Prefect ca să se ia aici toate dispozițiile de priveghere secretă spre a fi urmărit în toate popasurile lui. Pomenitul individ sosind în al nostru oraș și priveghindu-l Poliția locală, am declarat prin raportul cu nr. 5012 că în două zile cât a stat a dovedit că nu este în întregimea facultăților intelectuale, după neorânduilele ce a săvârșitu, ajungând a fi primejdiosu în societate prin reaua conduită și propagandă ce făcea pe stradă, făcând și chiar delictе (...)”⁸⁰.

Dar cel mai interesant pare a fi un document din data de 19 iulie 1862, care pomeneste de existența unor „arestați secreți implicați în asasinatul de la 8 iunie”! Este vorba de adresa nr. 534, a Comendurii Garnizoanei București, Secția a II-a, către Ministrul de Război, al cărui conținut îl redăm integral: „Domnule Ministru, la ordinul Dv., cu no. 4793, cercetându-se de aproape misia gardei ce se trimite la Poliția Capitalei ca ajutor Batalionului de Pompieri și în număr numai de 21, căci sunt 7 posturi, dintre care suprimându-se 3, s-a înlocuit cu din Batalionul de pompieri; iar 4 sunt la *arestații secreți implicați de asasinatul din 8 iunie trecut* [subl.n.]; aceste posturi sunt foarte neapărate chiar după înțelegerea luată cu Prefectura și dacă s-ar pune și acestea la îndatorirea Batalionului de pompieri serviciul său special s-ar împovăra foarte mult; iar îndată ce termină cercetarea *numiților arestați*, guarda ce este acuma în număr de un efreităr și 12 oameni se va suprima îndată”⁸¹.

⁷⁹ *Ibidem*, fila 63 [0249].

⁸⁰ *Ibidem*, fila 101 [0251].

⁸¹ ANR, inv. 2118, Fond 60, Ministerul de Război, Administrația Centrală, Secția a II-a, 1830-1875, dosarul nr. 1498, fila 25 [762].

6. Serviciul Secret după abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza

După abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, documentele de arhivă par să indice o „diminuare” a locului și importanței Serviciului Secret în cadrul activității Ministerului de Interne. Cauzele acestei situații ar putea fi prevederile *Legii organizării puterii armatei*, din iulie 1868, prin care Ministerul de Război era obligat să sprijine cu dorobanți și călărași Ministerul de Interne la realizarea ordinii interne și a siguranței publice, sporindu-se astfel efectivele în combaterea fenomenului infracțional, dar și faptul că noul principe, Carol I, avea unele rețineri față de Serviciul Secret despre care bănuia că era amestecat în lupta politică.

Indiferent însă de cauzele situației, Serviciul Secret al Ministerului de Interne a continuat să funcționeze pe toată perioada anilor 1866 - 1875. Primele dovezi provin din anul 1868, și sunt legate de răscoala antiotomană a bulgarilor de la sud de Dunăre. Cum mai multe grupuri și lideri ai mișcării bulgare s-au refugiat în România, de unde continuau să lanseze atacuri contra turcilor, ministerul de interne și celelalte instituții de siguranță și apărare din România au primit sarcina de a supraveghea și controla fenomenul care putea periclita situația internațională a țării noastre.

Prefecții de județ se ocupau direct de problemă. La 9 iulie 1868, ministrul de interne a emis *circulara confidențială* cu nr. 11328 către prefecții județelor Bolgrad, Ismail, Galați, Ialomița, Vlașca, Teleorman, Mehedinți, Romanați și Dolj, în care „atrage din nou băgare de seamă asupra strecurării prin puncte a bulgarilor în mase. Circulă vorba că s-ar fi urmărind asemenea treceri. Fiți cu cea mai mare veghere și îndată ce vreunul se va părea suspectu, neavând acte în regulă, proprii trecerea și raportați la minut - trecerea în masă este cu desăvârșitu poprită”⁸².

Unul din bulgarii urmăriți de Serviciul Secret din România, individ de care se interesa însuși ministrul de interne, era un anume Filip Tote „Bulgarul”. La 30 august 1868, prefectul județului Bolgrad raporta că a luat toate măsurile cuvenite, ca urmare a *telegramei confidențiale* cu nr. 14180, dar „lipsește cu totul mijloacele polițienești, orașul de reședință neavând Polițaiu sau comisari”, iar pentru prinderea lui Filip Tote și supravegherea altor bulgari „prefectura ar avea nevoie de alte fonduri și de înființarea unui *Polițaiu special*”⁸³.

⁸² ANR, inv 2602, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, 1868-1879, Dosar nr. 157/1868, *relativ la chestiunea bulgarilor*.

⁸³ *Ibidem*, fila 66.

La 5 septembrie 1868, prin raportul nr. 14622, ministrul de interne a răspuns prefectului județului Bolgrad arătând că: „În considerația motivelor din raportul cu nr. 6435, vă trimit un mandat pentru 370 lei pe care să-i întrebuințați în afaceri de *poliție secretă* pentru cazul ce ni s-a comunicat prin telegrama nr. 14180, iar pentru (...) propunerile ce faceți prin suscitatul raport despre subprefecți și polițaiu voi anunța la timp”⁸⁴.

La 21 octombrie 1868, dintr-un raport al lui Constantin Ciocârlanu, prefectul Poliției Capitalei, către ministrul de interne, reiese că Filip Tote a fost prins de către agenții Serviciul Secret, dar că legat de transportul său la București existau unele probleme financiare, de aceea, continua prefectul: „cu respect vă supun la cunoștință că acel fond din care ordonați a se plăti banii cheltuiți cu transportul lui Filip Tote, precum și indemnizația Dl. locotenent Sterie Constantinescu, nu ajunge (...), prin urmare, vă rog a-mi libera mandatul”⁸⁵. Apoi, la 24 octombrie 1868, prin adresa nr. 18332, ministerul de interne răspunde Prefectului Poliției Capitalei: „Ministerul neavând alte fonduri din care să se răspundă la asemenea cheltuieli, dacă *fondul secret* pe luna curentă este epuizat, să se achite aceste cheltuieli din suma ce se va primi pe luna viitoare”⁸⁶.

Alte documente privind activitatea Serviciului Secret provin din prima parte a anului 1871. Sunt un set de *telegrame confidențiale* primite de ministrul de interne de la prefectii din țară, având ca subiect mișcările și agitațiile antimonarhice, moment când s-a zvonit că principele Carol I ar fi abdicat. În acest caz, situația din teritoriu a fost monitorizată personal de Lascăr Catargiu, ministru de interne și președinte al consiliului miniștrilor.

La 23 martie 1871, dl. Negulescu⁸⁷, prefectul județului Prahova, îl informa pe Lascăr Catargiu că, pentru menținerea ordinii publice în oraș, era nevoie de suplimentarea numărului de dorobanți, deoarece „Poliția orașului [Ploiești] este tot slabă”, iar pentru a face față situației: „Am organizat o mică *Poliție Secretă* și vă rog a-mi pune la dispoziție ceva fonduri căci astfel nu voi putea face nimica”⁸⁸.

⁸⁴ *Ibidem*, fila 67.

⁸⁵ *Ibidem*, fila 101.

⁸⁶ *Ibidem*, fila 102.

⁸⁷ Acest Negulescu a ocupat funcții-cheie în activitatea Serviciului Secret din prefectura județului Prahova, fiind menționat în documente încă din ianuarie 1861, cu funcția de director.

⁸⁸ ANR, inv 2602, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, 1868-1879, Dosar nr. 4/1871, *Ordine publică și susținerea serviciului administrativ*, fila 61.

În aceeași zi, 23 martie 1871, Lascăr Catargiu a răspuns prefectului de Prahova (prin raportul nr. 3905) anunțându-l că: „Ministerul de Interne a luat înțelegere cu Ministerul de Război de a trimite la Ploiești un batalion sub comanda dl. colonel Costaforu. Veți fi cu toată privegherea pentru menținerea bunei ordini, cu aceasta vă trimit un mandat de lei 500 și vă invit să fiți cât se va putea de economu, căci *fondul [secret]* pentru asemenea cheltuieli este foarte mărginit”⁸⁹.

Câțiva ani mai târziu, la începutul lui ianuarie 1875, documentele ne indică un alt scandal în cadrul Serviciul Secret. Prefectul Poliției Capitalei, C-tin Moret de Blaremborg, a reclamat lui Lascăr Catargiu, ministru de interne, că fostul prefect al județului Vlașca, Gr. Murat, nu a predat decât „șapte din cele zece insigne confecționate pentru uzul *Agenților Secreți ai Poliției* (conform raportului Nr. 16948, din 18 august 1871), iar lipsa lor de la destinatar este în prejudiciul Poliției, deoarece aceia care le ar putea poseda ar putea să reprezinte autoritatea polițienească nu numai în județe dar chiar și în Capitală, beneficiind astfel de autoritatea ce-i dă insigna fără a da seama nimănui”⁹⁰.

De remarcat acest raport cu Nr. 16948, din 18 august 1871, la care face referire prefectul Blaremborg, deoarece în baza acestuia s-a ordonat confecționarea celor zece insigne pentru *agenții secreți ai Poliției*, semn că în anul 1871 avusese loc o reorganizare a Serviciului Secret.

De altfel, pe marginea dispariției celor trei insigne există un schimb de mai multe adrese între prefectul Blaremborg și Lascăr Catargiu. Episodul va fi încheiat la 31 martie 1875, când Blaremborg i-a propus lui Catargiu „desființarea insinelor vechi și înlocuirea lor cu altele după modelul alăturat”.

Însă anul 1875 a fost unul decisiv pentru Serviciul Secret din România. Clasa politică și principele Carol I pregăteau Războiul de Independență. Se simțea nevoia unei viziuni noi în domeniul informațiilor.

Ca ministru de interne și președinte al consiliului miniștrilor, Lascăr Catargiu era cel mai informat om din stat, deci persoana cea mai indicată pentru a gândi o nouă instituție informativă. Acesta întocmește un amplu *Referat*, în care expune motivele, organizarea și funcționarea unui *Serviciu*

⁸⁹ *Ibidem*, fila 63.

⁹⁰ *Idem*, Dosar nr. 3/1875, fila 16 [0904].

de *Siguranță Publică*, care să „poată priveghea și preîntâmpina orice tentativă de tulburare a ordinii publice chiar în momentul nașterii ei. Pe de altă parte, această Poliție să concure la descoperirea criminalilor și delictelor ordinare din care multe rămân în umbră din cauza insuficienței mijloacelor”.

La 9 iunie 1875, Consiliul Miniștrilor din România a aprobat, prin *Jurnalul* No.2, cererea de înființare a *Poliției de Siguranță Publică*, și l-a autorizat pe ministrul de interne să supună Adunării Deputaților un proiect de lege pentru deschiderea unui credit de 160 000 lei, „care se va acoperi din fondul de 1 milion, iar pentru anul viitor [1876] se va trece în bugetul rectificat cifra de 320 000 lei”. Documentul poartă semnătura lui Lascăr Catargiu, G.Gr. Cantacuzino, Al. Lahovari, Titu Maiorescu etc.

Astfel, un nou capitol s-a deschis în istoria serviciilor de informații din România...

Concluzii

Documentele prezentate sunt o premieră pentru istoricul serviciilor de informații din România, *Serviciul Secret* rămânând ascuns cercetării, între miile de dosare care compun arhivele Ministerului de Interne, vreme de peste 150 de ani.

Instituția, înființată încă din primul an al domniei lui Alexandru Ioan Cuza, s-a dovedit activă în *iscodirea făcătorilor de rele*, agenții săi secreți informând conducerea de stat despre situația existentă la frontierele țării, a celei din Imperiul Otoman, a poziției Puterilor Garante față de activitatea internă a guvernului român.

Ca organizare, *Serviciul Secret* a funcționat în cadrul Ministerului de Interne, în subordinea directă a ministrului de interne, care coordona activitățile desfășurate de prefectul Poliției Capitalei și prefectii de județ. La rândul lor, prefectii se ocupau de întreaga activitate informativă din districte și răspundeau direct în fața ministrului pentru orice problemă legată de *Serviciul Secret*. Reprezentarea la scară națională a *Serviciului Secret* este dovedită de rapoartele prefectilor de județ.

Schema de funcționare a instituției a fost următoarea: domnitorul - ministrul de interne - prefectul Capitalei / prefectii de județ - subprefectul - polițaiul orașului - agenți secreți (comisari).

Ca metode și mijloace de culegere a informațiilor, serviciul utiliza patrulele de pază și recunoaștere, supravegherea și anchetarea suspectilor, arestațiilor, refugiaților, dezertorilor străini, a celor care doreau să obțină viza de intrare sau de lucru în Principatele-Unite.

Prefecturile colaborau strâns cu Ministerul de Război, cu comandanții grănicerilor de la „puncturi”, care aveau sarcina de a supraveghea în permanență mișcările suspecte ale armatelor vecine, lucrările de fortificare efectuate de acestea la frontieră etc.

O atenție deosebită a fost acordată străinilor „de vază”, despre a căror intrare în țară era informată fără întârziere Prefectura Poliției Capitalei.

Serviciul Secret intercepta scrisorile, telegramele și, uneori, plăsmuia cuprinsul acestora, de altfel, copisti și caligrafii erau printre cei mai importanți funcționari ai poliției și poștei.

Prin experiența dobândită, Serviciul Secret a contribuit la asigurarea secretului de stat, a pazei și siguranței ordinii publice interne, la cunoașterea stării de spirit a populației din țară, a modului de desfășurare a navigației și a exercitării dreptului suveran și patrimonial al statului român asupra ostroavelor de pe linia Dunării.

Au merite deosebite în organizarea și evoluția Serviciului Secret al Ministerul de Interne oameni politici sau profesioniști ai informațiilor, precum: Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu, Cesar Librecht, Dimitrie Kretzulescu, Mihail Marghiloman, Nicolae Bibescu, Alexandru Emanoil Florescu, Radu Rosetti, Alexandru Beldiman, Constantin Boșianu, C-tin Ciocârlanu, S. Voinescu, J. Negulescu, Gr. Sîmboteanu, Barbu B. Gănescu, Ioan Angheliescu, Ioan Balianu, Ioan Calognomu, Iancu Ciucă, Ion Herișescu, Lascăr Catargiu, Ion C. Brătianu etc.

Existența Serviciului Secret încă din anul 1859 demonstrează ipoteza că domnitorul Alexandru Ioan Cuza și guvernul României au avut o strategie a interesului național, că deciziile statale nu au fost luate la întâmplare, ci s-au bazat pe surse, informații și analize bine documentate în teren.

Apoi, cum *Războiul de Independență* bătea la ușă, țara avea nevoie de o instituție de informații mai profesionistă și mai organizată. La 9 iunie 1875, la solicitarea ministrului de interne, Consiliul Miniștrilor va decide înființarea *Poliției de Siguranță Publică*, eveniment ce va deschide nou capitol în istoria serviciilor de informații din țara noastră.

Bibliografie

1. Arhivele Naționale ale României:
 - Inventarul Nr. 2235, Ministerul de Război, 1833-1938, Cordonul Munților;
 - Inventarul Nr. 2601, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, 1859-1867;
 - Inventarul Nr. 2602, Fond Ministerul de Interne, Diviziunea Administrativă, 1868-1879;
 - Inventarul Nr. 2118, Fond 60, Ministerul de Război, Administrația Centrală, Secția a II-a, 1830-1875;
 - Inventarul Nr. 1469, Adunarea Electivă-Legislativă a Țării Românești.
 - *Legea presei*, aprobată de Alexandru Ioan Cuza la 19 mai 1859.
2. Brestoiu, Horia; Bobocescu, Vasile, *Aspecte ale activității de informații și contrainformații puse în slujba luptei seculare a poporului român pentru apărarea libertății, formarea statului național și cucerirea independenței de stat depline*, Ministerul de Interne, Serviciul Editorial, Presă și Propagandă în Rândul Populației, București, 1977.
3. Șinca, Florin N., *Din Istoria Poliției Române*, Vol. I, Tipografia RCR Print, București, 2006.
4. Tănase, Tiberiu, *Serviciile de informații în timpul lui Alexandru Ioan Cuza*, în revista „Intelligence”, nr. 24, martie-mai 2013.
5. Troncotă, Cristian, *România și Frontul Secret, 1859-1945*, Editura ELION, București, 2008.